

Onthoud de PVV het initiatief in de kabinetsformatie

Bij de aanstaande Tweede-Kamerverkiezingen is de, op afstand, belangrijkste vraag of de PVV als grootste uit de stembus zal komen. Als dat het geval is, ligt het volgens staatkundige conventie in de rede dat de Tweede Kamer deze partij ook het initiatief zal geven in de kabinetsformatie. Overigens is het ook denkbaar dat, al dan niet op suggestie van de PVV, 'alleen' een persoon wordt aangezocht die de mogelijkheid van een kabinet met deelname van de PVV gaat onderzoeken. In beide gevallen is het, hoewel vooralsnog onwaarschijnlijk, denkbaar dat op enig moment daadwerkelijk een dergelijk kabinet wordt geformeerd.

Politiek columnist Hans Goslinga heeft zich uitgesproken tegen een dergelijk scenario. Hij stelt dat het een 'wezensvreemde figuur' zou opleveren indien de antisysteempartij PVV het voortouw zou krijgen bij de machts-

vorming op nationaal niveau.¹ Emeritus hoogleraar parlementaire geschiedenis en parlementair stelsel J.Th.J. van den Berg, daarentegen, wijst erop dat er tijdens kabinetsformaties vanouds nu eenmaal 'verplichte figuren' moeten worden gemaakt, al was het maar om mogelijkheden te elimineren.² De vraag is echter of een verdergaande 'normalisering' van de PVV, die hiervan het gevolg zou zijn, wel gewenst is.³

Deze afweging is, zoals vaker in het politieke staatsrecht, primair een politieke. Toch zijn er ook rechtsstatelij-

Noten

1. Hans Goslinga, 'De strijd om het Torentje wordt een riskant spel', *Trouw*, 8 januari 2017.

2. J.Th.J. van den Berg, 'Verplichte figuren', *Parlement & Politiek*, 3 februari 2017.

3. Hans Goslinga, 'Houd Wilders ver van het Torentje', *Trouw*, 12 februari 2017.

ke aanknopingspunten te vinden voor de beantwoording van de vraag of de PVV al dan niet het initiatief in de kabinetsformatie moet krijgen. In een recent interview met de ARD stelde Wilders dat zijn partij van oordeel is 'dass man den Islam nicht mit anderen Religionen vergleichen kann, sondern nur mit totalitären Ideologien, die wir in der Vergangenheit gesehen haben, etwa dem Kommunismus oder dem Faschismus'.⁴ Een dergelijke stellingname opent de weg voor onder meer vergaande en eenzijdige beperkingen van de vrijheid van godsdienst van moslims, zoals ook blijkt uit het concept-verkiezingsprogramma PVV 2017-2021.

Voor de staatsrechtsgeleerde Van den Bergh vormde aanvaarding van de beginselen van 'geestelijke vrijheid' en 'gelijkheid voor de wet' in een democratie een voorwaarde om tot 'de vreedzame strijd der geesten' te worden toegelaten.⁵ Collega Molier attendeerde bovendien al eerder op het feit dat niet zonder meer uit te sluiten valt dat in het geval

van de PVV het gevaar van realisering van (delen van) haar verkiezingsprogramma 'voldoende naderend' is.⁶ Mocht op grond van bovenstaande juridische actie tegen de PVV al niet opportuun zijn, dan vormt minimaal het in voorkomend geval verlenen van het initiatief in de kabinetsformatie aan de PVV eerder een 'wezensvreemde' dan een 'verplichte figuur'. •

Hans-Martien ten Napel (Afd. staats- en bestuursrecht, Universiteit Leiden)

⁴. 'Wilders im Interview. Ängste schüren, Wahl gewinnen?', <https://www.tageschau.de/kultur/interview-wilders-101>.html.

⁵. Wat te doen met antidemocratische

partijen? De oratie van George van den Bergh uit 1936 (Amersfoort 2014), p. 11.

⁶. Gelijn Molier, 'Het verbod van een politieke partij. Een anomalie in een democratie?', *NJB* 2016/1754, afl. 34, p. 2444.